

Megabyer

Af Christian Wichmann Matthiessen, professor, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns universitet

Megabyer er interessante ikke blot fordi de er store, men også fordi de repræsenterer et nyt fænomen i den globale urbaniseringsproces. Deres indmarch blev indledt i det 20. århundrede, og de vil formentlig udgøre en mere og mere markant storbytype i løbet af det 21. århundrede. Megabyer rummer mindst 10 mio. indbyggere. De er uden fortilfælde i historisk lys. Aldrig før har verden oplevet sådanne koncentrationer af mennesker eller sådanne absolutte væksttal for bybefolkning. Megabyer er imidlertid ikke kun kendetegnet ved deres befolkningsstørrelse. De koncentrerer infrastruktur, økonomisk aktivitet og kapital, og de rummer økonomisk og politisk magt. Deres udviklingsdynamik er højaktiv, og de er omfattet af socio-økonomiske, miljømæssige og institutionelle problemstillinger og udviklingsprocesser. Mange megabyer - især i ulande - oplever disse processer i ekstrem form med selvforstærkende feedbacks som accelerators. Megabyer udgør komplekse og dynamiske systemer og koncentrerer mange af globaliseringens udtryk.

De 20 største megabyer (millioner indbyggere i 2005).

ILLUSTRATION: ANNABETH ANDERSEN, GEUS, OMTÆGNET EFTER UNITED NATIONS, DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS, POPULATION DIVISION (2006): WORLD URBANIZATION PROSPECT, THE 2005 REVISION.

Årskiftet 2007-2008 markerede det tidspunkt, hvor der for første gang i klodens historie boede flere mennesker i byer end i landområderne. I 1950 var der kun to megabyer (defineret som funktionelle storbyregioner med over 10 mio. indbyggere), nemlig New York-Newark og Tokyo. I 1975 sluttede Mexico City sig til selskabet og ved årtusindeskiftet var der 18 af slagsen. Den nyeste FN-registrering tæller 25 megabyer, hvoraf hele 10 endda har mere end 20 millioner indbyggere. Hovedparten af de 25 megabyer ligger i nye industrilande (tre i Kina, tre i Indien og to i Brasilien) og i ulande, og det er også her kommende megabyer vil opstå.

En ny organisationsform

Ulandenes megabyer bliver stadigt sværere at styre, netop som følge af deres størrelse, kompleksitet og dynamik. Her koncentrerer de globale forandringsprocesser og her sker en markant fremvækst af nye og komplicerede økonomiske, sociale og politiske strukturer. Tabet af styringsevne indebærer, at et stigende antal af processer finder sted uden offentlig regulering og at andre ledelsesformer overtager magten, det være sig illegale eller uformelle. Uformelle netværk, aktører og institutioner bliver

indblandet i eller kan ligefrem dominere formelle offentlige og private institutioner. I den henseende præsenterer ulandenes megabyer en bekymrende indsigt i fremtiden, hvor udfordringerne fra nye problemstillinger leder til udvikling af nye - ligeledes komplekse socio-økonomiske og politiske organisationsformer.

Er bæredygtig byudvikling mulig?

Industrilandenes ældre storbyer som Tokyo, New York, London og Paris har naturligvis også problemstillinger af gigantisk omfang, men de er ikke uløselige. Her er de trafikale, kommunikative og økonomiske udfordringer blevet håndteret kompetent i en årrække og nye ideer testet og optimeret. Sociale og økonomiske polariseringsprocesser præsenterer sig balancerede, arealbenyttelseskonflikter kan løses, forsyningen med vand og energi fungerer ligesom håndteringen af miljøspørgsmål. I modsætning hertil er udviklingsprocesser i ulandenes megabyer vanskelige at bedømme, simpelthen fordi man ved for lidt om konsekvenserne af den massive koncentration. Spørgsmålet er, hvilke sociale og økonomiske muligheder, der er forbundet med udviklingen af megabyerne og hvilke risici, de repræsenterer.

FOTO: HENRIK HØJMARK THOMSEN, GEUS.

Shanghai 2004. Det nye finansdistrikt. Få år tidligere lå her rismarker.

Spørgsmålet er desuden, om man kan formulere strategier, som kan styre udviklingen. Kan ledelsen af de ustyrlige megabyer overhovedet få magt til at dæmpe byernes fodaftryk på miljøet? Man kan konstatere, at problemstillingerne præsenterer accelerationsprocesser, der omfatter social og rumlig polarisering, som indebærer uløselige arealbenyttelseskonflikter. Megabyernes forsyning med rent vand er mere og mere vanskelig, og de dermed forbundne helbredsproblemer har nået kritiske niveauer. Det samme gælder luftforurening og energiforsyning. Holdbar udvikling synes at være et fjernt og temmelig urealistisk mål.